

associated with the names "God, Allah, the Creator." If the language consciousness cult lexemes shaped components together, in a symbolic part in the knowledge of the nation some obvious difference. Religious idioms - the creators of the language in the nation once led a reasonable understanding also radiantly on the similarity of the inner world.

Негизги сөздөр: жаратуучу кнчтөр, Кудай, Алла, Теңірі, Құдірет, Хақ, Раббы, Жаппар, Жаратуучу, Ием, ономастика, антропонимдер, культ лексемалар, диний идиомалар.

Ключевые слова: сверхъестественные силы, понятие, Бог, Аллах, Божественный, Всемогущий, Создатель, Господь, ономастика, антропонимы, культовые лексемы, религиозные идиомы.

Keywords: supernatural forces, concept, God, Allah, Almighty, Creator, Lord, onomastics, anthroponomy, cult lexemes, religious idioms.

Жаратуучу кнчтөр концептиси кезгече кэрннбөгөн, бнчкнл днйнөн жаратуучу, колдоочу өзгөчө кнчтөргө байланыштуу тилдик бирдиктердин негизинде аныкталат. Днйнөнн тилдик бейнесинде ул утгун өзгөчө днйнө тааным, руханий баалуулуктары айкын чагылдырып кэрннөт. Ошондуктан бардык концептинин башкы белгилеринин бири анын маданий өң-тнскө ээ болушу деп эсептейбиз. Жаратуучу кнчтөр концептиси курмандык чалуу, битир-садага бернн, Кудайы бернн, ажыга баруу, тнлгө бернн, намаз окуу, орозо кармоо, курман айт өткөрнн сыяктуу ж.б. концептуалдык фреймдердин системасынан турат.

Ислам дининдеги Жаратуучу кнчтөр концептисинин семантикалык талаасы Кудай, Алла, Теңир жана Кудурет, Ак, Раббы, Жаппар, Жасаган, Жараткан, Эгем, ж.б. лексемалардан жана алардын туяндурган маанилеринен турат.

Жаратуучу кнчтөр концептиси менен байланыштуу тилдик тнзнлнштөр бир кннднн жемиши эмес, алар кылымдар бою жасалып, өчпөй, унутулбай, өз маанисин жана кнчнн жоготпой бнчннктө чейин сакталып келип отурат. Маселен, Жаратуучу кнчтөр концептинин негизги тилдик репрезентанты казак тилинин тншннднрмө сөздннндө мындайча берилет : **Кудай** сөзн – бнчкнл ааламды жаратуучу, аны башкаруучу, табияттан тышкары бир гана кудуреттнн кнч катарында снрөттөлөт; алла таала, тенир, жаратуучу деп тншннднрнлгөн [Казак тілінің тнсіндірме сөздігі, 1982: VI, 425]. Перс тилиндеги сөзднктө: **Кудай:** Ходан // Кудай [Персидско-русский словарь, 1970: 425]. Кыргыз тилиндеги сөзднктө: **Кудай (бог): Кудай, тенгир, алла.** Кандай экенин кудай билет // кандай экенин Кудай біледі; аны кудай билет // оны Кудай біледі; кудай сактасын – кудай сактасын; кудайга шнчнр // кудайга шнчкір [Русско-киргизский словарь, 1957: 52]. Өзбек тилиндеги сөзднктө: **Худо (бог): Худо, тангри, оллох.** Худо берсин // Кудай берсин; Худо ярлақасын // Кудай жалгасын; Худо хохласа // Кудай колдосо [Русско- узбекский словарь, 1983-1984: 77]. Татар тилиндеги сөзднктө: **Ходай (бог): Алла, худой, тәңре.** Алла белсен // Алла билсин; Алла сакласын // Алла сактасын; Алла шөкер! // Аллага шнчнр! [Русско-татарский словарь, 1991: 42].

Кудай сөзн тнрк элдеринде ар тнрднн айтылганы менен, мааниси бирдей. Кудай сөзн: кыргызча – кудай, өзбекче – худо, уйгурча – худа, тнркмөнчө – худай, татарча – ходай, кара калпакча – кудай деп аталат.

Кудай сөзннн дагы бир синоними ак сөзн. **Ак** сөзн кээ бир тнрк тилдеринде Кудай деген маанини билдирет [Махмутов, 1963: 16]. Эски диний тншнннк боюнча ак сөзнөн «ыйык», «касиеттнн» тншнннннннн белгиси байкалат. Л.З.Рнстемовдун сөздннндө: ак сөзн араб тилиндеги һөкк сөзнөн алынган : 1. укук; 2. адилдик; чындык; 3. ми лдет; парз; 4.

Кудай деген маанисин билдирет [Рустемов, 1989: 21]. Кудай сөз араб тилинен кабыл алынган таала сөз менен айкашып, Кудай таала түрүндө да кездешет. Сөздүктө: Кудай таала

– кудай, теңир жараткан, жасаган; алла таала [Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, 1982: VI, 428].

Азыркы казак тилинин түсіндірме сөздүгүндө: Алла – Кудай, Теңир сөздөрүнүн эквиваленти, мифологиялык түсіндірме боюнча бөткөл дүйнөнүн, адамзаттык, жан -жаныбарды жаратуучу ээ [Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, 1974: I, 227]. Бул сөз казак тилине ислам дининин таралашы менен арабдардан ошкон. Арабча-орусча сөздүктө: Араб тилинде аллах (бог, аллах) Кудай, алла дегенди билдирет [Арабско-русский словарь, 1958: 48]. Алла сөз – кыргызча, уйгурча, татарча, түркмөнчө, башкыртча, каракалпак тилинде алла деп аталса, өзбек тилинде – оллох деп аталат.

Окумуштуу А.Сыдыков жаратуучу «алла», «теңир» перс сөз «пир» ордуна колдоочу, кыргызча «ата» – ата, «ээси» – ээси деген мааниде колдонуларын айткан. Алар: Күн колдоочусу – Теңир, Ай колдоочусу – Теңир, Нүркөр колдоочусу – Ата, Жер колдоочусу – Эне, Суу колдоочусу – Сулайман, Очок колдоочусу – Эне, Ата-бабалардын пири Адам

колдоочусу – Ата [<http://cheloveknauka.com/etnolingvisticheskaya-spetsifika-leksiki-kyrgyzskogo-i-russkogo-yazykov#ixzz4QrFSMoCZ>].

Куранда: Алла – «кайрымдуу, акылдуу, дүйнөнүн бийлигин колунда кармаган» [Құран Көрім, 1991: 13] деген эпитеттер менен сүрөттөлөт. Мис.: Алланын, пайгамбардын жолундабыз. Абай тили сөздүгүнө кайрылсак, Алла сөз Абай чыгармасында 133 ирет кездешет. [Абай тілі сөздігі, 1968: 40]. Кээде Алла сөзүнө таала сөз кошулуп, Алла таала деп да айтылат. Азыркы казак тилинин түсіндірме сөздүгүндө: Таала сөз да араб тилинен өздөштүрүлгөн, ал эми мааниси – теңир, Кудай, жараткан дегенди билдирет [Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, 1974: I, 227]. Башкача айтканда, диний түсіндірме боюнча, бөткөл дүйнөнүн, адамзатты жаратуучу деген мааниде колдонулат. Таала сөз көбүнчө Кудай, Алла, Хак сөздөр менен айкашып айтылат: Алла таала, Кудай таала, Хак тагала.

Азыркы казак тилинин түсіндірме сөздүгүндө: **Теңир** – байыркы түрк сөз. Биринчи мааниси Кудай, Алла таала, кудурет дегенди билдирген диний сөз [Қазақ тілінің түсіндірме сөздігі, 1986: IX, 66]. Байыркы түрк эстеликтеринин тилин изилдөөчн А.Махмутов теңир сөз түрк-орхон жазууларында көк (асман жана Кудай) деген түсіндірме билдиргенин белгилейт [Махмутов, 1963: 84]. Байыркы түрк сөздүгүндө таңги (теңир): 1. асман; 2. Кудай; 3. теңирлик, 4. амирчи (бийлөөчн), мырза. Ушул маанилердин парадигмасынан көрүнүп тургандай, байыркы түрктөрдүн дүйнө таанымында ааламдын жогорку бөлүгү – асман, Кудай, мырза, адам тагдырынын жана турмушунун амирчиси катарында кабылданган. Байыркы түрк кагандары асмандан жаралган деген түсіндірме болгон. «Теңир текті Теңирден жаратылган түрк Білге каган бөдкө /так иесіне отырдым» (Теңир тектнн Теңирден жаралган түрк Білге каган такка отурдум) [Древнетюркский словарь, 1969: 206].

Теңир сөзүнүн синонимдери – Алла, Кудай, Кудурет, Жаппар, Жараткан, Жаратуучу, Жасаган, Жасаган Эгем, Ээ, Раббы, Ак. Бул сөздөрдүн айтылышы башка болгону менен, бир жаратуучуга тиешелнн атоолор, башкача айтканда, өз ара маанилеш сөздөр. Теңир сөз – кыргыз тилинде – теңир, уйгурча – теңри, өзбекче – тангри, татарча –

теңре, кара калпак тилинде – теңир болуп өзгөрөт. М.Кашкаринин сөздүгүндө **теңир** сөзүнүн

Кудай; 2) асман; 3) улуу деген нч түрдүн мааниси берилген [Древнетюркский словарь, 1969: 8]. В.Радловдун сөздүгүндө теңир сөзү нч түрдүн жазылат: таңры, тангры жана теңир. Булардын алгачкы экөө немис тилинде Gott – Кудай деген бир гана маани менен, ал эми байыркы түрктүн теңриси же «der Himmel (асман)», же «Gott (Кудай)» деп которулган [Радлов, 1905: III, 24].

Азыркы казак тилинин түшүндүрмө сөздүгүндө: **Кудурет** – кудай, алла, теңир, жасаган, жаратуучу дегенди билдирген араб сөзү [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1976: II, 434]. Кудурет сөзү амир, алла жана кудай, Кудай сөздөрүн менен айкашып амир кудурет, кудурет алла, Кудайдын кудурети деген айкаштары жасалат. Амир кудурет – Кудай, алла, теңир деген мааниде. **Жаппар** – диний түшүнүк боюнча бар дүйнөнүн жаратуучу, кудуреттин кнч [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1978: III, 682]. Жараткан – диний түшүнүк боюнча, бар дүйнөнүн жасоочу улуу кнч, кудурет ээси; Кудай, теңир, жасаган, жаратуучу [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1978: III, 682]. **Жараткан** сөзү жалгыз, алла, Кудай, бир Кудай, жаппар, ээ, теңир сыяктуу культтук сөздөрүн менен айкашып келип, жараткан алла, жараткан жалгыз алла, жараткан Кудай, жараткан бир Кудай, жараткан жаппар Кудай, жараткан эгем, жараткан теңир деген айкаштарды жасоого катышат. Ошондой айкаштардын мааниси жаратуучу Кудай, Теңир, Алла таала, Жасаган ээ деген мааниде колдонулат. **Жаратуучу** – диний түшүнүк боюнча, бар дүйнөнүн жараткан улуу кнч, кудурет ээси [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1978: III, 682]. Жаратуучу сөзүнөн жаратуучу бир Кудай, жаратуучу жалгыз, жаратуучу теңир сөз айкаштары жасалган. **Жасаган** – Кудай, алла, теңир, жаратуучу деген маанини билдирет [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1978: III, 250]. Жасаган сөзү алла, Кудай, ээ, эгем, теңир сыяктуу культтук сөздөрүн менен айкашып келип, жасаган алла, жасаган Кудай, жасаган ээ, жасаган эгем, жасаган теңир деген снз айкаштарын жасоого катышат. **Ээ** – бнчкнл дүйнөнүн кожосу, жаратуучусу, кудай деген сөз [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1979: IV, 424]. Ээ сөзү жараткан, жасаган, теңир сөздөрүн менен айкашып, жараткан ээ, жасаган ээ, теңир эгем деген сөз айкаштары жасалып, алла, жаратуучу, жасаган, Кудай деген мааниде колдонулат. **Раббы**– Кудай, алла, теңир, жаратуучу деген маанини билдирет [Казак тилинің түсіндірме сөздігі, 1985: VIII, 39]. **Хак** – диний түшүнүк боюнча дүйнөнүн жараткан алла таала, Кудай, теңир, жаратуучу [Казак тилинің сөздігі, 1999: 707]. Хактын жазмышы, хак дидарын кёрдн, хак жараткан, хак жараткан Кудай, хак жараткан таала, хак салган жол, хак таала, хак таала Кудайы, хак жаратты, хакка тапшырды, хактын нйн, хактык иши ж.б. сыяктуу туруктуу айкаштар кёбннчө эпостук ырларда кездешет. Хак культтук сөзү таала, жараткан Кудай, жараткан таала сөздөрүн менен айкашып, Хак жараткан Кудай, Хак жараткан таала деген фразаларды жасап, Кудай, алла, теңир, жаратуучу эгем деген маанини билдирет. Хак таала – жаратуучу Кудай, алла, теңир деген байыркы сөз.

Топтолгон фактылар боюнча Кудай сөзүнүн синоними Кудурет, Хак, Раббы, Жаппар, Жасаган, Жараткан, Эгем лексемаларынын маанилери материалдык эмес, абстрактуу, руханий маалыматтык түшүнүктүк талааны, маанилик катмарды тнзөт.

Нооруз батасынын эл арасында ушул кезге чейин калыптанган нлгнлёрүнүн ичинде: Сактай кёр, Кел, таза бак, кел, Эгем, тилек бер! Кеч, кайракан, кеч! – деген ыр саптары бар.

Мында кайракан – зулумдук менен жаманчылыктын ээси. Азыр архаизмге айланып, тилдик колдонуудан чыгып калган. Кайракан (кээде кайраган деп жазылат) деген сөз турмуш-салт ырларында гана кездешет. Түрк элдеринин бири тува тилинде сакта, Кудай! деген сөз айкашы «ршээ, хайырахан!» деп айтылат экен. Буга карап, байыркы мезгилде түрктөр табынган кудуреттин биринин аты кайракан болгон деп айтууга болот. Кийин кабыл алынган ислам дини биздин бабаларыбызга анын атын унуттурган же кайраканды казактарга коркунучтуу кылып кѳрсѳткѳн. Бирок, кайракан аталышынын кѳмнскѳ бир нускасы казак тилинде жыш айтылган кайран сырдык сѳзннѳн байкоого болот: «кайракан – кайраган – кайран». Кайракан сѳзнн В.Радлов Сибир түрктѳрнндѳ (алтайлыктарда, тувалыктарда, тѳлеуиттерде ж.б.) «жараткан ээнин кастарлуу аты, колдоочу периште» деген маанини билдирет дейт [Радлов, 1899: II, 22]. «Ушу аныктаманы Л.Будагов да берет. Тоо-таш сыяктуу табигат кнчтѳрнннн ээсинин аталышы катарында, башкача айтканда, табынган, сыйынган, корккон теңирлердин аты катарында кайракан (кайраган) сѳзн байыркы казактардын да, тагыраак айтканда, казактарды тнзгѳн уруу-тайпалардын да тилинде колдонулган деген жыйынтыкка келннгѳ болот», – дейт академик Р.Сыздыкова [Сыздыкова, 1994: 111]. Бир убакта аңчылык менен алектенген алтайлыктар ар бир тоонун ѳзнннн ээси, теңири бар деп тншннгѳн. Ошондуктан алар тоо ээсин чочутуп, таарынтып албоо жагын ойлонгон. Алтайлыктардын тншннгн боюнча, тоо теңири ырдаган, жомок айткан, бийлеген аңчыларды снйгѳн, алардын ырларын, аңгемелерин уккан. Мына ошондой учурларды пайдаланып, аңчылар багуусуз, кароосуз калган куш жана айбандарды атып алышкан. Кээде ѳлѳң-ырга таянып, ыраазылык билдирген тоо ээси аңчыларга деген олжону ѳз колу менен жеткизип берген.

Л.Будаговдун сѳздннгндѳ каракан сѳзннѳ мындай аныктама берилет: «монг.

хайрхань

– почтительное название божества, духовъ, идоловъ, чтимыхъ какъ божество горъ и т.п.» [Будагов, 2012: 415]. Бул тууралуу М.Ауэзов мындай деген : «...Мында баягы заманда, Улустун улуу кннн калың элдин жаңы тилеги кѳрннгѳт. Жуп чырак жагуу, кетик идиш, кетик кѳмнч сындыруу, кѳрншкѳндѳ Таза бак, кел дешип, Кѳч, кайракан, кѳч деп аластоо – ошол замандын тилеги. Ошондой эле, **Кайракан** – казактын исламга чейинки пантеонунда жаманчылыктын ээси. Ошентип, анын аталышы Нооруз, Улус кннннѳ байланыштуу тилек-баталардын лексикасында байыркы түрк мифологиясына, Теңирлик ишенимге байланыштуу сѳздѳрдѳ да сакталып калган.

Жогоруда мисалга келтирилген «Кудай » сѳзнннн бир нече синонимдеринен казак жана кыргыз, ѳзбек, татар тилдеринин лексикографиялык маалыматтарында камтылган анын маанилеринин окшоштуктарын байкадык. Тѳрт тилде тең Кудай сѳзнннн маанисин тншннднрнндѳ **Кудай, Алла, Теңир** деген мааниси катар айтылат, тѳрт тилдеги аталган маанидеги лексемалар маанилеринин окшоштугу жагынан тѳрт элдин тншнннктнк, днйнѳ таанымдык ѳзгѳчѳлнктѳрнн тереңирѳк чагылдыра алат.

Кудай сѳзнннн синонимдик катарын түрк жана араб тилинен кабыл алынган эки түрднн топтогу сѳздѳр тнзѳрн белгилнн. Маселен, **жаппар (жаббар), ак (хак), раббы, хак** сѳздѳрн араб тилинен кабыл алынган. Алар жаратуучу кнчтѳр концептисиндеги Кудай концептисинин талаасын кѳрсѳткѳн сѳздѳр, себеби алар Алла тууралуу тншнннктѳрдн таанытат да, Кудай, Алла сѳздѳрн менен дайыма айкашуу аркылуу адамдын ѳз жаратуучусуна болгон урматын билдирет. Анткени мусулмандык канондор боюнча, пенде ѳз жаратуучусунун атын айтуу адепсиздик деп саналган. Ошондуктан кудуреттнн кнч ээсин

атаганда ага ʒзннѣ тиешелнн ʒзгѣчѣ, кудуреттнн касиеттерин билдирген сѣздѣрдн кошуп атап

отурган. Ушул себептен Алла Таалага байланыштуу кѣптѣгѣн туруктуу салыштыруулар бар. Адатта, Жаратуучуну аныктоо нчнн Курани Каримде адам баласына арналган Кудайдын 99 ысымынын бири колдонулат: раббы, жаппар, хак.

Ал **жараткан, жаратуучу, жасаган, теңир, ээ** сыяктуу сѣздѣр **Кудай** концептисинин тилдик репрезентанттарынын ичиндеги жалпы тнрктнн мннѣздѣмѣгѣ ээ, башкача айтканда, тнрк тилдерине орток, исламга чейинки диний ишенимдерде чагылдырылып келе жаткан тншнннктѣрдн билдирет.

Тнрк тайпаларынын диний ишенимдеринин мисалы катарында сакталып келген мифтик тншнннктѣрднн бир кѣрннншн болуп саналган Ай культунун тилдик репрезентанттары казак, кыргыз тилдеринде, ошондой эле тнрк тилдеринде ар тнрднн жана ѣтѣ бай лексика-фразеологиялык катмарды тнзѣт.

Жыйынтыктап айтканда, Кудай концептисинде тнрк тилднн элдерде орток элементтер басымдуу, алардын ичинде байыркы тнрктнн мифтик тншнннктѣрднн (теңир) элементтери менен катар исламдык монотеистик диний тншнннктѣрднн элементтери бири -бирин байытып, толуктап отурат.

Культ токендердин образдык компоненттери казак жана кыргыз тилдик аң - сезиминде кеңири таралган болсо, символдук бѣлн кѣрнндѣ ар бир элдин таанымында ʒзгѣчѣлнктѣр кездешет. Культ фразеологизмдер тилди жараткан элдин акылынын, жан днйнѣсннн нуру сыяктуу. Демек, адамдардын днйнѣ таанымы, маанайы, ыраазычылыгы менен каргышы, кубанычы менен кайгысы, кѣз жашы менен коркунучу, тилеги, батасы – баары элдин коомдук турмушу менен тыгыз байланышта. Демек, мындай ʒзннн узак тарыхы бар туруктуу сѣз айкаштары адабий тилибиз нчнн тарыхый материал боло алат [Рысбаева, 2003: 92].

Жыйынтыктап айтканда, лексикалык бирдиктеги «Жаратуучу кнчтѣр» концептиси кылымдар бою элдин тажрыйбасы аркылуу топтолгон фондо билимдердин молдугун, анын элдин днйнѣ таанымындагы ʒзгѣчѣ ордун чагылдырат. Тнрк тилдеринин лексикографиялык материалдарынын негизинде казак жана кыргыз тилдериндеги культ лексемасынын концептуалдык жана идеялык ʒзгѣчѣлнктѣрн аныкталган.

Колдонулган адабияттар:

- Қазақ тілінің тнсіндірме сѣздігі [Текст]. ред. А. Ысқақов. – Алматы: Ғылым, 1974-1986. –
Т. 1. – 1974. – 695 б.; Т.2. – 1976. – 695 б.; Т. 3. – 1978. – 735 б.; Т. 4. – 1979. – 735 б.; Т. 5. – 1980. – 640 б.; Т. 6. – 1982. –775 б.; Т. 7. – 1983. – 671 б.; Т. 8. – 1985. – 591 б.; Т. 9. – 1986. –
б.
Персидско-русский словарь [Текст] / под ред. Ю.А. Рубинчика. – М.: Сов. энцикл., 1970. –
с.; Т. 1. – 1983. – 579 с.
Русско-киргизский словарь [Текст] / под ред. К.К. Юдахин. – М: Сов. энцикл., 1957. – 990
с.

Русско-узбекский словарь [Текст]: в 2 т. / М.К. Кошчанов, С.Ф. Акобиров, Н.А. Альхамова и др. – М.: Сов. энцикл., 1983. – Т. 1. – 811 с.; Т. 2. – 1984. – 800 с.

Русско-татарский словарь [Текст]. – М.: Рус.яз., 1991. – 736 с.

Рустемов, А.З. Казахско-русский толковый словарь арабско-иранских заимствованных слов [Текст] / А.З. Рустемов. -Алматы: Мектеп, 1989.- 320 с.

Арабско-русский словарь [Текст] / сост. Х.К. Баранов. – М.: Госиздат, 1958. – 1186 с.; 1970. – Т. 2. – 948 с.

Махмутов, А. Архаизмы и историзмы в казахском языке [Текст]: автореф. дис. ... канд. филол. наук / А. Махмутов. – Алматы, 1963. – 20 с.

Рустемов, А.З. Казахско-русский толковый словарь арабско-иранских заимствованных слов [Текст] / А.З. Рустемов. -Алматы: Мектеп, 1989.- 320 с.

Арабско-русский словарь [Текст] /Х. К. Баранов. – Москва,1958. -1186 с.

Құран Кәрім [Текст] / аударған Р. Нысанбайұлы, У. Қыдырханұлы. – Алматы: Жазушы, 1991. – 578 б.

Абай тілі сөздігі [Текст] / жалп. ред. А. Ысқақов. – Алматы: Ғылым, 1968. – 735 б.

Древнетюркский словарь [Текст]. – Л.: Наука, 1969. – 676 с.

Радлов, В.В. Опыт словаря тюркских наречий [Текст] / В.В. Радлова. – СПб.: Т. 3. 1905. - 2204 стб.; 98 с.

Радлов, В.В. Опыт словаря тюркских наречий [Текст] / В.В. Радлова. – СПб.: Тип. Имп. АН, 1899. – Т. 2. -1814 стб.; 64 с.; Т. 3. 1905. -2204 стб.; 98 с.

Сыздықова, Р. Сөздер сөйлейді [Текст] / Р. Сыздықова. – Алматы: Санат, 1994. – 272 б.

Будагов, Л.З. Сравнительный словарь турецко-татарских наречий, с включением употребительнейших слов арабских и персидских и с переводом на русский язык [Текст] / Л.З. Будагов. – СПб, 2012. – Т.2. – 418 с.

Рысбаева Г.Қ. Түркі тілдеріндегі «теңірі» сөзінен туындаған культтік фразеологизмдер. ҚазҒУ Хабаршысы. Филология сериясы. №4. 2003. 92-94 бет.

Интернет булактары:

Сыдыков, А.Н. Этнолингвистическая специфика лексики кыргызского и русского языков

[Электронный ресурс] / А.Н Сыдыков. – Режим доступа:

<http://cheloveknauka.com/etnolingvisticheskaya-spetsifika-leksiki-kyrgyzskogo-i-russkogo-yazykov#ixzz4QrFSMoCZ>. – Загл. с экрана.